

סוף זמן קר"ש

עש"ק שופטים

8:56

עש"ק תצא 8:58

מאן דלא קרי קר"ש בעונתה
בנדוי הוא כל ההוא יומא
(וזה"ל בלק פדיו)

ממעיינות התאחדותינו

י"ל ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

פרשת שופטים

מס' סוטה יז: עד יט:

פרשת תצא

מס' סוטה כ: עד כב.

בלמוד מס' סוטה רואים כי היצר
לפסית לבד עבירה, ובדרך הטבע אין
אשר לתובע, ואין ויק סבה קדושת
לפסית התורה אפסר לנצח קדושת
הקשים, ואין ית תקנה להשאר יחודי כשר.
דבריו רבתי שליט"א בחזקת מס' סוטה

ג' אלול תש"ע

שנה י"ב גיליון ל"ח (תקנ"ט)

שופטים

מקבל שכר בעוה"ו

למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלהיך וגו'.
פרש"י כדאי הוא מנני הדיינים הכשרים להחיות את
ישראל ולהושיבין על אדמתן. קשה הוא שכר מצוה בהאי
עלמא ליכא, ומה נשתנה מנני הדיינים שיקבלו שכר על
כך בהאי עלמא. ונראה דהנה כתבו המפרשים דלכן
ליכא שכר בהאי עלמא אף שכתוב בתורה לא תלין
פעולת שכר, משום שהדין הוא דכשוכרין פועלים ע"י
שליח אין הבעה"ב עובר בבל תלין, ובכן הלא התורה
ניתנה ע"י שליח זה משה. אך לפי זה אנכי ולא יהיה לך
שמוע הגבורה שמענום שכרן ניתן בעולם הזה, ולכן
אמרו ר"ל שישאר אולכין בעה"ו בשביל האמנה,
דהיינו מצות אנכי ולא יהיה לך. וזה שאמר הכתוב,
למען תחיה וכפירוש רש"י מקבלים שכר על כך בהאי
עלמא, וכדי שלא תקשה וזה שכר מצוה בהאי עלמא
ליכא, לזה אמר לא תטע לך אשרה כל עץ, ואמרו מכאן

בכל דרכיך דעה

בשם צנל ה"יטענ לז"י, שפירש:
דנהג יס צני אלס אלס צניסס הס
מנהגים כשורה ומדקדקים מאל נכשרות
וצל ענינים, אף ננסעס נדנך סס מקילים
הנסס יותר מאל, הן צעניי אכילה וסמיה
והן נשאר ענינים וסוצניס כי לטולכי דרכים
הוסר הכל, וכדרכו של יס"ר לחפש נדדי
היסר וקולות, וזהו שאלמו ויהי ננסועס ספר
פני עמנו לומר כאשר נוסע נדנך נדמה
לו כאלו יס לו מורה פני עמנו ואינו
מנהג סס על פי המורה.

ובזה מפרש סס אלמס וז"ל על
הפסוק הנאמר על שמואל הנביא: ושיעמו
הרממה יס סס צימו, שכל מקום שהלך
סס צימו עמו דהכוונה שמואל הנביא
המנהג סס ננסועס נדנך כמו צימו כל
הסומות והסאירות כאשר המנהג צימו.
ועפ"י זה יס מפרש הפסוק כאשר יתנו סן
יסעו לזה לומר, כאשר יתנו צניסס סן
יהיה סס צנעס הנסעסה צלי סס השמנות.

(פנמי דק, טז ק)

שכל המעמיד דיון שאינו הגון
כאלו נטע אשרה, ומכלל לאו
אתה שומע הן שהמעמיד דיון
כשר והגון כאלו מבטל ע"ז
ומקיים לא יהיה לך, לכן שפיר
שכרו הרבה מאד בעה"ו.

חתי יאיר

יעשה תשובה

על פי שנים עדים או
שלשה עדים וגו'. נראה לפרש
בדרך דרוש, דאיתא במדרש
שאלו לחכמה חוטא מה דינו
אמרה חטאים תדרף רעה,
שאלו לנבואה, ואמרה נפש
החוטאת היא תמות, שאלו
לתורה אמרה יבא קרבן,
שאלו לחק"ה אמר יעשה
תשובה ויתכפר. וזה שאמר
הכתוב, על פי שנים עדים,
דהיינו לפי דעת החכמה
והנבואה, וימת המת, חייב
החוטאה מיתה, דהיינו אף בזמן
שביט המקדש קיים כי לדידו

לא מהני קרבן, או על פי שלשה עדים, דכשאין ביהמ"ק
או גם לפי עד שלישי דהיינו לפי התורה הקדושה ימות
המת דהא אי אפשר לו להביץ קרבן, אבל לא יומת על פי
עד אחד, דלפי אחד הוא אלקינו ה' אחד לא יומת
החוטא אלא יעשה תשובה ויתכפר לו.

לחמי תורה

רק אחר ירושה

כי תבא אל הארץ אשר ה' אלהיך וגו'. קשה למה
דוקא אחר ירושה ושיבה ושימו מלך ולא מקודם, כי כן
פסק הרמב"ם. ונראה דהנה חלוקת הנחלות היתה על פי
ד', והגורל קבע שרצונו של מקום הוא שחלק הזה
יהיה לשבט הזה דוקא. והנה אמרין בגמרא דמלך נוטל
חלק בראש בכיבוש המלחמה באיזה חלק שירצה. ובכן
אם היה להם מלך בעת הכיבוש והחילוק, היה יכול
לבבל את כל החלוקה שהיתה על פי ד', כי היה נוטל

תפארת יחזקאל

לא יתרעמו ח"ו

ושפטו את העם משפט צדק. היינו ללמד לעם
שישפטו משפט צדק, להצדיק עליהם את הכל, ולא
יתרעמו עליו כביכול, כי הכל הוא על ידי בחירת אדם,
כמו שאמרו חז"ל לדעתן נבראו, בצבינם נבראו, בקומתן
נבראו. והוא הרמז בחיבת 'צדק' ציבונם דיעתן קימותן,
על כן כל התנהגות האדם הוא בבחירתו.

אמרי נעים

סייענו אותך מן השמים

לא תוכל לתת עליך איש נכרי. ירמז הכתוב, שאם
תבקש האמת לעשות כדת של תורה, ולמנות את אשר
יבחר ד' בו, אז מן השמים יסייעוך
ואל תכשל ולא תשגה ליתן עליך
איש נכרי אשר לא אחיך הוא
במצות. כי אע"פ שאין חק"ה
מונע הבחירה מבני אדם, אבל
הבא לטורח מסייעין אותו, ולא
תוכל לתת עליך איש נכרי, כי
סייעו אותך מן השמים שלא
תכשל.

דבר יואל

אחרית בראשית

באפטרותא דיומא. אנכי אנכי
הוא מנחמכם וגו'. ויל"ד דמה
רצה לזייק בכפל הלשון מה
שאמר אנכי אנכי היא מנחמכם.
ויל"ל בהקדם דברי מרן כ"ד
ולזה"ל דברי יואל לפרש אמרין
בקדושת כתר קדש גלגלי אתכם
אחרית בראשית, דהנה גאולת
מצרים ה' ראשיתו טובה שנגאלו
מטומאת מצרים וכו' לקבלת
התורה וירשת הארץ, אבל אח"כ
נתמעטו הדורות ונחלש כח

הקדושה עד שגרמו עוונותינו לחורבן הביהמ"ק וגלות
ישראל, א"כ לא ה' אחרית כהראשית, אולם בגאולה
העתידה לא יהי' כן, כי האחרית יהי' טובה כהראשית,
ויוכז בכל פעם לבחי' חדשה גבוה למעלה מן הקודמים,
האחרית יהי' ג"כ ראשית לבחי' גבוה ממנה, ח"ש הן
גאלתי אתכם אחרית בראשית, עבדתי עיי"ש. והנה
ק"ו היש"מ ז"ע כתב לפרש כפל הלשון בפסוק אנכי
אנכי הוא מנחמכם, שהוא על דרך דכתיב אני ראשון
ואני אחרון, ולדרכינו יש לומר שבא הכתוב בכפילת
הלשון אנכי אנכי, לרמז לנו כפשוטו, שהנחמה הוא
הישועה לדעתיד, שתהי' הישועה כפולה שיתקיים הן
גאלתי אתכם אחרית בראשית, ע"ד אני ראשון ואני
אחרון וחס"ה אנכי אנכי הוא מנחמכם, דהיינו שינחם
אותנו בישועה נצחית שיהי' האחרית כהראשית.

ברך משה

מעייני השבוע

עשר בשביל שתתעשר

כי תבא אל ארצך וגו' ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר
סביבותי, שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלקיך בו מקרב אחיך
תשים עליך מלך וגו'.
ובגמ' סנהדרין (כ"ע"ב) רבי יהודה אומר ג' מצות נצטוו ישראל
בבנייתן וארץ להעמיד להם מלך וכו' רבי טהוראי אומר לא נאמרה
פרשה זו אלא כנגד תרעמותן שנאמר ואמרת אשימה עלי מלך,
ופירש"י שגלו לפניו שעתידין להתרעם על כך ולומר והיינו וגם אנחנו
ככל הגוים שנאמר ואמרת אשימה עתידים אתם לומר כן, ובהמשך
הגמ' תניא ר"א אומר וקנים שבדור כהוגן שאלו שני' תנה עלינו מלך
לשפטינו פירש"י לשופטם ולרדות הסרבים שבהם, אבל עמי הארץ
שבהן קלקלו שנאמר והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושופטינו מלכינו ויצא
לפנינו. והנה רוב הפוסקים כתבו כר"י שיש מ"ע למנות עליהם מלך,
וא"כ קשה למה האשים שמואל הנביא את ישראל על ששאלו מלך
כדכתי' וירע הדבר בעיני שמואל כאשר אמרו תנה לנו מלך לשפוטנו
ועוד אמר ודעו ורואו כי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני ה' לשאול לכם
מלך. והרמב"ם (הל' מלכים פ"א ה"ב) כת' לפי ששאלו בתרעומות ולא
שאלו לקיים את המצוה אלא מפני שקצו בשמואל הנביא וכו' והק'
האש"י דא"כ הלא העיקר חסר מן הספר ומומה שאמר כי רעתכם רבה
וגו' לשאול לכם מלך משמע ששאלת מלך הורע בעיניו.

ברמב"ן (פ' ויחי מ"ט י') כת' שמפני שהיה שמואל שופט ונביא
ולוחם מלחמותיהם על פי ה' ומושיע אותם לא היה להם לשאול מלך
בימיו, והק' ע"ז מרן ז"ע בדברי יואל דהרי כל מצות המלך על דעת
כך נאמרה שיהי' ע"פ נביא כמש"כ בספרי אשר יבחר ה' בו עפ"י
נביא, הרי דגם כשיש נביא אמת נוהג מצוה זו, ובמאיירי במס' הוריות
הק' דמשמע בפסוק (שמואל א' ח"ה) ויאמרו אליו הנה אתה זקנת
וגו' ששאלו למלך רק אחרי כשנודקו שמואל ולא ה' יכולת בידו
להנהיג את ישראל.

ובעל העקידה תירוצו, שבקשו שלא כהוגן, כשאמרו צוה לנו
מלך לשפוטנו כי המשפט לאלקים הוא, רצה לומר להדיינים, ואין זה
נוגע למלך, כי אם עיקר התמנות המלך ללחום מלחמות, וזה הורע
בעיני שמואל שאמרו לשפוטנו, בפרט שהוא דבר הנוגע אל כבודו, כי
הוא ה' השופט בימים ההם, אמנם אח"כ כשאמרו יצא לפנינו,
וילחם מלחמתינו, אמרו כהוגן ונתרצה שמואל. והק' בייטב לב על
אשר גזר אומר כי ענין המשפט אין למלך הלא מצינו בדוד ויהי דוד
עושה משפט וגו' ומתרחץ באופן אחר כי אם המצא תמצא אומה או
מדינה אשר אין להם מושל וזהו לאות ולמופת על גודל שפלותם
ופחיתתם כי נראה בעליל שמה שאין להם מושל הוא מפני שכולם
פחותי ערך חסר מדע ואין בהם איש שיהי' כדאי להאי איצטלאל וכו'
וזאת הסבה בהמליכם עליהם מלך למען יהי להם לשם ולתפארת כי
גם הם כיתר עמים אשר יש להם מלך, וזה הורע בעיני שמואל כיון
ששאלו מלך רק לכבוד ולתפארת ולא שישתחרר עלינו כ"א לעשות
ככל הישר בעינינו כמקדם ולא שנצטרך לישא עול מורא.

ובדברי יואל נקט כפי' הכלי יקר כי לא רצו לקבל מרות שיהי'
מוראו עלינו אלא יהי' לנו מסור בידינו להקים מלכין ולוהיני מלכין
והיוצא לנו מזה שבע"כ יתקין לנו וע"כ אמרו לשפטינו ככל הגוים כי
עיקר צורך החתמה הוא במשפט וכמנהג ארצות אלו שמקבלים איזה
רב על זמן ידוע כדי שלא יהא אימות עליהם ואדרבה אימתם על הרב,
וע"כ הוא מוכרח להחניף להם כדי שלא ידחוהו, וזה הורע בעיניו
שאמרו תנה לנו מלך, עיי"ש.

(אחר שהאריך בדברי אגדה בענין קדושת הגוף שהצדיקים האחרונים בגוילין שבספר תורה ב

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם, כתב בבעל הטורים ראה אנכי, ראה עשרת הדברות שפתח באנכי, וכעין זה מבואר במדרש רבה (פ"ג ס"ג), וצריך ביאור. **ויתבאר** על פי מאמר מרן הבעש"ט הק' ז"ע (הובא בתולדות יעקב יוסף פ' ויקרא) על המשנה (אבות פ"ו מ"ב) בכל יום יום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, וכוונתה"ק (נשא דף קכו). איתא, שהכרוז יוצא ואומר (משלי א כב) עד מתי פתאים תאהבו פתי וגו', (ירמיה ג כ) שובו בנים שובבים ארפא משוכותיכם, ולכאורה ממה נפשך, אם אי אפשר שישמע אדם הכרוז הזה למה יוצא בת קול כלל, ואם אפשר שישמע מדוע באמת לא נשמע לשום אדם, וביאר כי מה שמגיע לאדם הרהורי תשובה בכל יום הוא מן הכרוז ההוא, ואם יטה אופן לשמוע קול הקריאה אפשר לכל אדם שישמע והיינו במחשבה, אך אם הוא בר דעת להבין שזה המחשבה הוא קול הכרוז והבת קול יטה אונן לשמוע בלימודים לעשות רצון קונו, אבל הפתי כשבא לו הרהורי תשובה מהכרוז נחשב והולך לבית היין לומר תנו שכר למרי נפש ואינו שומע לקול הבת קול לשוב אל בוראו, עכ"ד. (וכן כתב בספ"ק חרדים פ"ע ע"ש שהאריך בדברים חוצבים להבות אש).

ועל דרך זה ביאר מרן ד"ר זללה"ה בדברי יואל (מהדו"ת פ' שופטים עמוד קטז) שכל הדיבורים של נביאי האמת דבריו חכמים בכל דור המה נצחיים וקיימים בממשן באורי העולם, ומתפשט בכל העולם מסוף העולם ועד סופו, וכמו שאנו רואים היום בטבעיות שהדיבור יש לו ממשות, ועל ידי כלים שונים אפשר לקלוט הקול ולשמועו א"ח בכל העולם, אם כן ודאי שכל הדיבורים והקולות של קדושה ממשן עדיין מונח באויר, ואם מבקשים את האמת אז זוכים להתנצצות אותם הדיבורים ומשפיעים עליו לטוב, וזה רמז במה שאמר והגידו לך את דבר המשפט, עכ"ד הקדושים זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

ועל פי זה יש לפרש מה דאיתא במדרש (שמו"ר פכ"ח ס"א) ומושה עלה למרום, באותה שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, עשה בו הקב"ה קלסטריין של פניו של משה דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישין הימנו, לאו זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו. ביאור הענין דהנה כתב השל"ה הקדוש (מסכת שבעות פרק תורה אור) דהמלאכים סטרגו בשעת מתן תורה מה לילוד אשה בינינו (שבת פח:), דכיון שהאדם מוכשר לקבל טומאה ולחטוא איך נתן לו התורה, ואמר לו הקב"ה למשה, אחוז בכס"א כבור"י והחזר להם תשובה, כלומר תחזור ותאמר להמלאכים שאף אם יחטא האדם יש לו תקנה בתשובה, וגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד (יומא פו.), עכ"ד. אמנם עדיין צריך ביאור, איך יזכה בשר ודם קרן מחומר המשוקע בהבלי עולם הזה להתעורר לתשובה בשלימות, אכן על ידי שהצדיקים הקדומים השמיעו דברי תוכחה לבני ישראל וביססו הלבבות ז"י האבן אויסגעוויינט זיך, און אויסגעוויינט אנדערע אידן, ובשעתם החזירו בתשובה למאות ולאפים בדברי כבושין, אותן דיבורי קדש נשארו באויר העולם, ונמשך הלאה בכל דור ודור, וכאשר מתעורר אחד מישראל לתשובה הרי הוא מכת הדיבורי קדש של הצדיקים הקדומים.

והנה אברהם אבינו שמיע דיבורי קדש להבאים בצל קורתו, ואמר להם (בראשית יח ד) יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ ואקחה פת לחם וסעדו לכם, ולפי פשוטו נראה דאמר להם דברים פשוטים, אך באמת ספונים וגוונים בדברים אלה דיבורי קדש, והתכוין

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

סעודת הילולא ה' ראה כ"ו אב תש"ע

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

באמרו יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם, ע"ד (יחזקאל לו כה) וזרתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם, וכל מי שנכנס לצל קורתו היה מעוררו לתשובה, גם רמז באמרו יקח נא מעט מים, על דמעות קדושות לכבס לבבות ישראל, והשענו תחת העץ דא אילנא דחיי (וזה"ק וירא קב:), ואקחה פת לחם רמז על התורה הקדושה שנקראת לחם על דרך הכתוב (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי, ועל ידי זה וסעדו לכם אחר תעבורו, כי אותן דיבורי קדש שדיבר אברהם אבינו להמלאכים המה נצחיים, וממשן עדיין מונח באויר, ודיבורים הללו מתנצצים בכל כל אחר מישראל ומעוררים אותו לתשובה. וזה היה התשובה להמלאכים, לא זה שירדתם ואכלתם בתוך ביתו, ושמתם ממנו דיבורי קדש, והמה נצחיים חיים וקיימים לעד, ובה יתעוררו כל בני ישראל עד הדור האחרון הזה לתשובה ועבודת ה'.

ועל פי זה יל"פ מאמר ז"ל (חגיגה יד:) שבשעה שהצדיק הולך מעולם הזה אומרים לאברהם אבינו, אשריך אברהם אבינו שצדיק זה יצא מחלצין. (ועיין באור החיים הקדוש פ' קדושים). ויש להבין למה אומרים דבר זה דוקא לאברהם אבינו. ולפי דרכינו יובן הענין, כי באמת כל צדקת הצדיק וכשרון מעשיו הוי מכת הדיבורים של אברהם אבינו, כי רק בכחו היה יכול הצדיק לעבור כל גלי הסינויות בעולם הזה ושלל להתלכלך עצמו בשום חטא ועון, והדיבורים הקדושים של אברהם אבינו היו מלחין אותו כל ימי חייו והיו מעוררים אותו לעבודת ה', ובכח זה היה יכול להיות צדיק, ועל כן אומרים לו אשריך אברהם אבינו שצדיק זה יצא מחלצין, כי מכוחו ומזכותו היה צדיק.

ובה יתבאר הכתוב ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, ודקדק בעבודת ישראל איך יתכן ליתן שכר ועונש, הלא יש מלחמה כבדה מאוד, וכמעט אין בכח האדם לכבוש היצו"ר, ע"ש לדרכו. ולזה כתב בבעל הטורים ראה אנכי שבעשרת הדברות, שזכו ישראל לקבל התורה א"ע"פ שגם המלאכים באו בטענה שנתן להם התורה, מכל מקום נסתר טענת מלאכי השרת מכת הדיבורי קדש של אברהם אבינו שהם נצחיים וקיימים לעד, וזהו עדות שאנכי נותן לפניכם היום ברכה, כי את הברכה אשר תשמעו, שתמיד ישמעו דיבורי קדש של אברהם אבינו וזה יעורר לבבכם לילך בדרך ה' ולשמור מצותיו ולנצח כח היצו"ר הקשה.

ובדברים האלה ניתן להאמר היום ביומא דהילולא רבה של כ"ק מרן ד"ר זללה"ה הגה"ק זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, הוא הגיע למדינה זו בהיותה מדבר שממה בלי תורה ויראת שמים, ובסייעתא דשמיא זכה וזיכה את הרבים, בתפלותיו הזכות ודברות קדש מלהבות אש היוצאים מלב טהור, להליכ לבבות ישראל לתורה ויראת שמים, לתשובה בשלימות ותיקון המדות, להנהיג ישרה בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, ובעניני כשרות וצניעות והתבדלות מרשעים, ובמלחמת ה' נגד טומאת הצניעות. ודיבורי הקדושים שנאמרו בשעתן, כח קדושתם עוררו חי וקים, ונשאר ממשות מאותם הדיבורים באויר העולם הזה לנצח נצחים, ואותן הדיבורים הקדושים

מתנצצים בלב כל איש ישראל, והן הם המכניסים בקרבנו השתוקקות ללימוד התורה ועבודת ה' ויראת שמים ולכל דבר שבקדושה, ועל ידי זה נתקיים בו מאמר חז"ל (ברכות ו:): כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, והכוונה בזה כי מי שיש לו יראת שמים, דבריו נשמעים לדורות עולם, כי הם חיים וקיימים לעד ולנצח נצחים.

ובכן לעת כזאת עלינו להפיל תחנון ובקשה לפני מלך אל רם ונשא, שנזכה לשמוע אותן הדיבורים הקדושים, ולהרגיש רגש דקדושה ממנו, וכמו שאנו מבקשים בכל יום (בתפלת שחרית) ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל לשמו"ע, הכוונה שאנו מבקשים מאת הש"ת שנזכה לשמוע הדיבורי קדש של הצדיקים הקדומים, וזה יעורר אותנו לעסוק בתורה ובתפלה כדבעי למיהוי, לקבוע עתים לתורה ללמוד דוקא בביהמ"ד כמו שהיה רצון קדשו של מרן ז"ל (עיין דברי יואל פ' בהר עמוד שיכה), ויעורר אותנו לדעת איך להנהיג את בתינו ולחנך בנינו ובנותינו בדרך התורה והיראה ובדרכי הצניעות.

כמו כן נזכה לשמוע הדיבורי קדש, בכדי להמשיך מלחמת הקודש נגד טומאת הצניעות שהוא אבי אבות הטומאה, וידוע עד כמה הזהיר ועורר שחלילה לא יהנו ממתיבתא למען מוסדות התורה והחינוך, ואמר כי סוף כל סוף יתעברו בעניני החינוך ויהגו דעות בעניני הלימוד, ולדאבון לבנינו היו כמה וכמה שלא שמעו לקולו, והלכו אחר פיתויי היצר ותאות הממון, ובימינו אלה נוכחנו לדעת כי היה חכם הרואה את הנולד, כי רואים עין בעין בכל שנה ושנה איך הם מתעברים יותר ויותר בעניני החינוך ובסדר הלימודים ובענין קבלת תלמידים ותלמידות, וכל בר דעת רואה שזהו רק התחלה, ועוד ידם נטויה, ומי יודע עד היכן הדברים יגיעו.

ובקין העבר היה הדבר גלוי לעיני כל, איך שערכאות הצניעו התעברו ואמר דעות בעניני חינוך הבנות באופן נורא, הן אמת כי נתקבצו רבבות ישראל בארצינו הקדושה להרים קול מחאה נגדם, ובאמת הוא דבר גדול ונשגב בימינו אלה, אבל אליהם מלתי אמורה, למה אינם מבינים כי כל יסוד ויסוד הענין הזה הוא מחמת שנהנים משולחן איזבל, ומי שיש לו ה'מאה' יש לו ה'דעה', וכנראה היה זה רק התחלה, ומי יודע מה יבא עוד אחריו.

זה לפני כמה שבועות היו אצלי איזה מנהלים ממוסדות הנמצאים במסגרת החינוך העצמאי, והביעו לפני את דאגתם בענין זה, והודו כי סכנה גדולה מרחפת על כל המוסדות בארץ ישראל, כי יותר ממה שיודעים בגלוי מתערב כאן הממשלה, וישנם הרבה מנהלי המוסדות שאינם יכולים לעמוד בנסיון כי הם יראים שלא יפסיקו תמיכתם, ועל ידי זה מתרבה יותר ויותר הלימודי חול בסדר הלימודים כדי למלאות בקשתם.

ולעת כזאת עלינו להכריז בקול גדול, הביטו וראו עד היכן הגעתם, מרן ד"ר זללה"ה ואתו עמו גדולי הרבנים הזהירו על זה מלפני כמה שנים, ועתה שלא שמעו לקולו הגיעו לידי כך.

הנה מרן ד"ר עסק הרבה למען טהרת ישראל בגופו ובממונו, ובעת הצורך הטריח עצמו בטירחא דגופא למען קדושת בית ישראל, בעזר שמו יתברך התחלנו לעסוק בענין זה בעיר וויליאמסבורג, ישראל קדושים הם נתבעים ונותנים, וכבר השקענו ממון הרבה, אך עדיין רחוקים מגמר המלאכה, ועל כן אבקש את תושבי קרית יואל שיבואו לעזרתם ביד רחבה, ואי"ה יקבעו זמן מתי יוכל כל אחד ליתן נדבת לבו הטוב למען הדבר הקדוש, ובדואי יקיים הכתוב ושאתם מים בששון ממעיני הישועה, דברים כהווייתן, והשי"ת יהא בעזרונו שנוכל לבדוק על המוגמר במקום.

אז מען רעדט פון קדושתן של ישראל, וויל איך רעדן פון אן ענין וואס איז נוגע אידן בכל מקומות מושבותיהם.

ס'איז שוין אסאך געזאגט געווארן, און אסאך גערעדט געווארן, וועגן די נגע פון קאמפיוטערס, און די געוואלדיגע היזקות וואס דאס איז גורם, שרעקליכע חורבנות אין אידישע הייזער, פשוט ס'איז מאבד נפשות ישראל רחמנא ליצלן עד שאל תחתית. ס'נעמט ארום בחורים, ס'נעמט ארום אברכים, און אין עזרת נשים אויך, און אפילו ביי ערוואקסענע, און דאס איז נוגע גאנץ כלל ישראל אין אלע קרייזן.

אלע רבנים, אלע ערליכע אידן, אלע מחנכים, אלע שרייען און וויינען אויף דעם מורא'דיגן חורבן וואס פאסירט יעדן טאג. טאג טעגליך פאלן קרבנות, בעוה"ר ווערט מקוים די דברי תוכחה, בנין ובנותיך נתונים לעם אחר ועיניך רואות וכלות אליהם כל היום ואין לאל דיך.

דער מכה פון די קאמפיוטער'ס ווערט ליידער צושפרייט און פארברייטערט יעדן חודש אין פרישע הייזער, ס'איז דא א געוואלדיגע יצר הרע אויף דעם, ס'האט א געוואלדיגע משיכה, און 'אין לדבר סוף', דער כח פונעם יצר איז איום ונורא, און ס'איז פארבלענדעט מענטשן, וואוילע אידן ערליכע אידן, מען מיינט אז ביי מיר וועט גארנישט געשען, אבער די היזקות און די תוצאות זענען שרעקליך.

עס איז אריינגעקומען א אינגערמאן צו מיר, און ער באקלאגט זיך אז ער קען נישט לערנען, ער קען נישט דאווענען, ער האט זיך מממש אויסגעוויינט, אז ער האט זיך אזויפיל אנגעזען אז די בילדער לויפן אים נאך, ס'שטערט אים טאג טעגליך. איך האב אים געפרעגט, ווי האסטו דאס געזען? האט ער מיר מודה געווען אז ער האט דאס געזען אויפן קאמפיוטער.

האב איך אים געפרעגט, ווי האסטו געהאט א קאמפיוטער? זאגט ער, ביי מיין טאטן אין שטוב. איך האב אים אנגעקוקט, דיין טאטע? (מ'רעדט פון א איד וואס קען יעצט זיצן דא אין ביהמ"ד). האט ער מיר געזאגט יא! מיין טאטע האט געהאט א קאמפיוטער, און מיט אלע קונצן האט ער עס פארשלאסן, איך בין אבער קלוגער געווען פון מיין טאטן, איך האב אים איבערגעקלוגט, און ווען ער איז נישט געווען אינדערהיים האב איך עס געעפנט, און איך האב געקוקט וואס איך האב געוואלט.

דער אינגערמאן האט מממש געוויינט, ער איז געווען צובראכן, ער איז אביסל עלטער געווארן און איינגעזען זיין בראך.

מיר האבן געהאט א אסיפה פון מענטשן וואס זענען עוסק אין חינוך און אין צניעות

וקדושת בתי ישראל, וואס טוט מען דא? יעדער וויינט! אדער קען מען אויפהייבן די הענט מיט א יאוש, און זאגן ס'איז פארפאלן, און לאזן דעם יצה"ר חלילה איבערנעמען וויפיל ס'גייט, נאך א שטוב און נאך א שטוב

אונז האב מיר באשלאסן, אונז זעמיר זיך נישט מייאש, מען מוז עפענען א שטארקן פראנט, א מלחמה כבידה, גודר זיין גדר, און זאגן פארן מלאך המשחית גענוג!

מען מוז אביסל רעדן פון דעם ענין באריכות, דער פראבלעם צעטיילט זיך אין דריי חלקים:

(א) ס'איז דא אידן לומדי תורה און אפילו מחברי ספרים, וואס דארפן דאס האבן נאכצוקוקן מקורות, היינט איז די טעכניק אזוי פארגעשריטן, ממילא די דארפן דאס האבן צום לערנען, דאס איז איין חלק.

(ב) נאכדעם איז דא אנדערע אידן, בעלי בתים וואס זענען עוסק אין מסחר, די דארפן דאס האבן כדי צו פירן די געשעפטן, חשבונות מיט די סחורות מיט די מוכרים און די קונים, און היינט גייט א גרויסער טייל מסחר מיט דעם, דאס איז די צווייטע קאטעגאריע.

(ג) א דריטע קאטעגאריע, וואס האבן דעם קאמפיוטער פאר פארוויילונג, מען קען אריינלייגן פארשידענע שפילערייען, ס'איז זייער אינטערעסאנט, מען האלט מיט די וועלט נייעס, איך דארף אייך נישט זאגן, יעדער ווייסט דאס בעסער פון מיר. א ענין וואס ס'איז זייער אינטערעסאנט פאר אינג און פאר אלט.

*

דער נביא ירמיה איז מקונן (ח כג) מי יתן ראשי מים ועיני דמעה ואבכה יומם ולילה את חללי בת עמי, ליידער דארף מען וויינען טאג און נאכט, אויף די חללים וואס זענען נעבעך געפאלן דורך די קאמפיוטער.

אפילו די קאמפיוטערס וואס זענען נישט מחובר צום אינטערנעט, ס'האט גארנישט קיין שייכות, דער טאטע איז אזוי באווארנט ער האט נישט קיין אינטערנעט, ער האט דעם קאמפיוטער נאר פאר תורה, ער שרייבט תורה, ער קוקט נאך תורה, ער לערנט תורה ער נוצט עס פאר תורה.

מען האט מיר אריינגעברענגט די וואך פארשידענע כלים, וואס מען קען נוצן צו די קאמפיוטער'ס, איך האב אליין נישט געוואוסט וואס ס'איז אלץ דא, מען קען נעמען יעדע קאמפיוטער און צולייגן דערצו א שטיקל, און ס'איז שוין מחובר צום אינטערנעט.

אפילו ס'איז נישטא קיין אינטערנעט אין שטוב, איז דא א קליינע כלי וואס מען לייגט דאס ארויף אויפן טיש, אויב איז דא ארום דעם שטח אינטערנעט איז מען שוין צוגעשטעפערט צו יענעם'ס אינטערנעט, אפילו מען האט נישט אליין. א איד מיינט אז ער האט נישט קיין

אינטערנעט, ס'דא א קליין מאשינדל וואס מען לייגט אראפ, און ס'איז שוין דא אלעס. די יוגווארג זענען רעפענירט, זיי זענען נישט קיין בטלנים, און קענען זיך אויס מיט די מאשינערי און די אלע ענינים, און זיי ווייסן ווי אזוי ארומצודרייען און איבערצוקלוגן דעם טאטן צוואנציג מאל.

איך וויל זאגן פאר דעם בעל תורה, דער מחדש חידושים, ער מאכט א חיבור אויף תורה, און ער האט די כלי ווייל ער קוקט נאך און ער איז זיך מסדר זיינע ענינים, זאלסט וויסן ווען דו ביסט נישט אינדערהיים, ביסטו מפקיר די נפשות פון דייענע אייגענע קינדער ממש ביז שאל תחתית, און קיינער איז נישט באווארנט.

ס'איז דא א שיין ווארט אין דברי יואל פ' שופטים, אויפן פסוק לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש, ער שטעלט זיך אויפן ווארט לא ימצא, וואס הייסט ס'זאל זיך נישט געפונען. ער ברענגט צו דעם באקאנט ווארט פון ישמח משה (תפלה למשה מזמור קי"ט) יגעתי ומצאתי תאמיני, אז ס'איז דא א גייעה איז שפעטער דא א מציאה, זאגט ער ביי קינדער איז אויך אזוי, אויפאינמאל געפינט מען נעבעך א קינד וואס איז אזוי אדוק אין עבודה זרה, דאס איז ווייל פריער איז נעבעך געטון געווארן פעולות, דער טאטע איז נישט נזהר געווען מתחילתו, נאכדעם קומט דאס במציאה.

מורי ורבותי, די זאכן קומען במציאה בהיסח הדעת, קיינער וויל נישט איינשטעלן, קיינער וועט נישט האבן א אנגעלאדנטער רעוואלווער ביי זיך אין שטוב, און טראכטן אז קיינער וועט דערמיט גארנישט טון. ער האט א רעוואלווער, ער האט א באמבע ביי זיך אינדערהיים!

יעדער תופס ישיבה סיי פון גרויסע בחורים און סיי פון יונגערע בחורים, יעדער מחנך, יעדער רב אדער דיין וואס האט א קהלה מיט מענטשן, ווייסט אז ס'פאלן וועכנטליך קרבנות, פרישע קרבנות, וואס זענען געווען ערליכע אידן וואוילע אידן בעלי בתים חשובים, און ס'האט זיך אויך נאר אנגעהויבן מיט דעם אז מען האט עס געדארפט פאר תורה צו פאר מסחר, היינט זענען דא אסאך אידן וואס באוויינען זייערע קינדער מיט ביטערע טרערן, ס'איז דא אידן וואס וויינען נעבעך אז בנין ובנותיך נתונים לעם אחר.

און דאס איז ווען מען דארף עס נאך האבן פאר א צוועק, פאר תורה צו פאר געשעפטליך, וואס זאלן שוין זאגן די וואס דארפן דאס האבן פאר פארוויילונג, כדי צו שפילן, די קינדער זאלן זיך שפילן. אז די קינדער הייבן זיך אן צו שפילן, ווערן זיי צוגעבינדן צו דעם, מען קען זיך גארנישט נישט פארשטעלן, מען איז טועם טעמא דאסירא, און דאס פירט אים נעבעך אראפ זייער ווייט, און נישט נאר אים, נאר זיין חבר אויך.

דברות קודש מז"ק מרן אדמו"ר שליט"א

(המשך מעמוד הקודם)

נישט לאנג האב מיר געהאט מיט א בחור, וואס דער פאטער האט געהאט אין שטוב א קאמפיוטער, און ער האט זיך צוגעלערנט ווי אזוי מען נוצט עס, ער האט זיך צוגעשטעפעט צו דעם, און ער האט זיך דערנאך פארשאפט א אייגענע קאמפיוטער, ער האט זיך פארשאפט א מקום, און דאס האט געשאדט פאר אים און פאר די חברים, זייער ביטער, דער פאטער וויינט היינט, ער ווייטט שוין היינט זיין מצב.

דו ביסט דאך שולדיג!, דו האסט דאך עס אריינגעברענגט ביי דיר אין שטוב!, ס'איז אים נישט בייגעפאלן אז זיין קינד וועט זיך אויך אנטשעפענען אין דעם.

*

איך וויל דא זאגן אזוי:

דער פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו האט אהערגעשטעלט קרית יואל פאר א הייליג שטעטל, ער האט דאס אויפגעבויט אויף יסודות פון קדושה און טהרה, ער האט דאס אהערגעשטעלט אז מען זאל מחנך זיין א חינוך קדוש וטהור.

ס'איז דא הונדערטער משפחות הייזגעטושים, וואס זיי זענען מחנך זייערע קינדער, און געבן אכטונג אויף זייערע קינדער מיט א שמירה מעולה, און זיי קומען מיט א טענה נכונה, אונז האב מיר נישט קיין קאמפיוטער אינדערהיים, ווי וויכטיג ס'זאל נישט זיין, וועלן מיר דאס נישט אריין נעמען, אונז פאדער מיר אז אינעם מוסד החינוך זאל נישט אריין קומען א קינד וואס ביי זיי אין שטוב איז דא א קאמפיוטער, ווייל ס'שאדט פאר אים און שטאדט פאר זיינע חברים.

א קינד קומט אין חדר אדער אין מיידל שולע און פארציילט מיט א התפעלות וואס ער האט אלס געזען, און דאס רייצט אויף איינעם דעם צווייטן, און אזוי איז דער געגנט פארשט, איז מען געקומען צו א החלטה - בנוגע דא אין קרית יואל - אז פון היינט און ווייטער זאל יעדער איינער וויסן, די כלי איז בבל יראה ובבל ימצא אין א אידישע שטוב, בשום אופן! אפילו מען דארף עס פאר תורה, אפילו מען דארף פאר מסחר, יהיה מה שיהיה!

טאמער איינער דארף עס פאר נייטיג, זאל ער זיך מסדר זיין א עקסטערע מקום אוועק פונדערהיים. - איך האב גערעדט דא מיט די עוסקים במלאכת הקודש, אז מען זאל מסדר זיין א מקום פארן רבנים, וואס יעדער וואס דארף דאס האבן, פאר זיינע מסחרים צו פאר תורה, ער זאל קענען זיין צוגעשטעפעט דערצו, און דאס זאל זיין אויף א מקום מיוחד פאר בעלי בתים פאר בעלי תורה, און מען וועט מסדר זיין א מקום אז יעדער וואס דארף עס זאל דאס קענען האבן.

איך ווייס אז אונז גיי מיר אריין אין א שווערע מלחמה, אין א שווערע ארבעט, אבער מיר האבן נישט קיין ברירה, אז מען וויל אפראטעווען די קינדער די אייניקלעך, מוז מען טון די ריכטיגע פעולות, גודר גדר זיין אין אזא דור פרוץ, מען זאל קענען מוסיף זיין תוספות קדושה מיט תוספות טהרה. איך וויל בעטן אז קיינער זאל עס נישט האלטן פאר גרינג, ס'ווערט אנגעזאגט פאר די הנהלת המוסדות, אז ווער ס'וועט נישט פאלגן וועט נישט האבן קיין פלאץ פאר זיינע קינדער ביי אונז אין מוסד החינוך, והיה מחנינו קדוש.

איך וויל בעטן די עסקנים זיי זאלן זיך אריינלייגן און זען מסדר זיין די אלע ענינים, ובעזר שמו הגדול וועט מען מצליח זיין, און דער אייבערשטער זאל העלפן מען זאל קענען אויפטון לכבוד שמו יתברך, מען זאל קענען מגדל זיין די קינדער על דרך התורה והיראה אזוי ווי דער דרך וואס דער פעטער ז"ל האט אונז געלערנט, מגדל זיין דורות ישרים ומבוכים צו תורה און יראת שמים און צו מדות טובות עד ביאת הגואל.

לעיינ האשה החשובה מרת מרים ב"ר יצחק אייזיק הלוי ע"ה

נפטרה חי אלול תשס"ט

לעיינ הרה"ח רי משה יודא ע"ה ב"ר מרדכי נ"י

נפטר י"א אלול תשס"ד

צאצאיו הלכה

בירורי הלכות, נערך ונסדר ע"י מערכת "בית וועד לחכמים" שע"י מבצר הכוללים קרית יואל והיו למראה עיניו של הגה"צ דומ"ץ קרית יואל שליט"א
לחברות והארות: 845 662 4936 או ע"י הפעקס: 845 781 7213

דיני שמירת עינים כשהולכים ברחוב

(א) צריך אדם להתרחק מן הנשים מאוד מאוד, לפי שנפשו של אדם מתאחד לזן ומתחברת ע"פ צריכה גדרים הרבה, ולפיכך ראוי לו לאדם לכונן יצרו בדבר זה ולהרגיל עצמו בקדושה יתירה ובמחשבה נטויה כדי להגדל מורו.

(ב) ואסור להסתכל בנשים, אפילו כשהולכת בצניעות, ואפילו כשאנו בא על ידי זה להרחיק עינינו, ודעת הרבה ראשונים דהמסתכל באשה אף שלא בא לירי הרהור עבר על לא תעשה שנאמר "לא תתור וכו' אחרי עינים", ולכ"ע המהדר באשה אפילו בתולה עובר גם על לא תעשה שנאמר (דברים כ"ג י') "וגשמת מכל דבר רע", ודרשו חז"ל שלא יהרהר אדם ביום יובא לירי טומאה בלילה.

(ג) ועל כן ההלך בדרכו אפילו במקום שהנשים הולכים שם בצניעות, ישמור עינו ולא יביט אנה ואנה, ולא יפקיר עינו, רק יביט למטה לארץ, ועוון פלילי להפקיר עינו ולהביט ולראות בכל מקום, ואסור להיות קל כנשר לעצום עינו מפני אשה שבאה כנגדו.

(ד) ואסור חז"ל לילך בדרך שיש שם נשים פריצות ולבושין מלבושים קצרים ושוקיון וזרועותיהן מגולות כשאפשר לו לילך בדרך אחר שאין שם פריצות, ואסור זה הוא אפילו כשבדעתו לעצום עינו שלא יוכל לראות בנשים כלל, ואם עבר והלך בדרך זה אף שהצליח לשמור עינו ולא ראה כלל במקום הפריצות נקרא רשע.

(ה) ואם אין לו דרך אחר ומוכרח לילך בדרך שיש שם נשים פריצות צריך לעצום עינו או ע"פ הלכות עינו לגד האחר שלא יראה בן, ועל הנהיגה כן נאמר (ישעיה ל"ג ט"ו) ועוצם עינו מראות ברע, ושכרו מפורש שם בפסוקים "ואם מרומים ישכון וכו' מלך ביפו תחזק עיניו".

(ו) מובטח רוב השוקים והרחובות של עיירות שדרים שם גוים דנים כמו מקום שיש נשים פריצות, מכיון שבדרך כלל דרכם ללבוש מלבושים קצרים (ובפרט בימות הקיץ), וע"כ כשאפשר לו לילך במקום שאין שם נשים פריצות כ"כ צריך לילך באותו דרך, ואם אין לו דרך אחר ומוכרח להלך בדרך שיש שם פריצות צריך לעצום עינו שלא יראה בן.

(ז) וכן שמונה קא"ר ואפשר לו לנסוע במקום שאין שם פריצות כ"כ מחוייב לנסוע בדרך הראוי, להימנע מן שבאמצע נסיעתו הצורך לעבור דרך עיר מאנהעט"ן מחוייב לנסוע דרך ההייווע"ט אם אפשר לו, מכיון שהרחובות בעיר מאנהעט"ן מלאים פריצות.

(ח) וכן הנוסע בקא"ר או בתוך באס אסור לו להסתכל חוצה אם יודע שמצוי שם פריצות אף שבדעתו לעצום עינו כשיראה אשה, וכן כשנוסע על הייווע"ט יש למנוע מלהסתכל חוצה משום שמצוי שם פריצות מקאר"ס הנוסעים מצדו, וכן מהאדווערטייזמענט"ס שיש בהם תמונות תועבות.

(ט) בכלל דינים אלו הוא דמי שיש לו בבית משרתת (גויט"ע) אם אינה הולכת בצניעות, מחוייב לבקש ממנה שתלבוש בצניעות, ואם לא יפטרנה מעבודתה, מכיון שהוא בידו לפעול אצלה נחשב לו כאילו לי דרכא אחרינא.

=====

(א) ש"ע (אבהע"ז סי' כ"א סעיף א').

(ב) בית שמואל (שם ס"א) לכאור לשון השו"ע והן מדברי חז"ל בגזל ועריות.

(ג) לשון הרמב"ם (פ"ב מהל' איסור' הל' כ').

(ד) והנה הנהגות האסורה דעת החיד"א (בספר פתח עינים ע"ד דף כ') דל מין ראה אסורה אף ראה בעלמא דרך העברה, אבל דעת רש"י (ישי"ש כחובות פ"ב סי' ג') דאסור הוא רק על הסתכלות אבל ראה בעלמא דרך העברה מותר, ומסיים שם דאפילו הכי מי שיכול להזהר ולהסתר אחרת ושמירה וכו' נקרא איש קדוש וטובא עליו ביבנה ע"י"ש. וכן דעת הב"ח (סי' ע"ה) והפ"א (משב"ז סי' ע"ה ס"א) וספר מנחת שמואל (עמ"ס ברכות דף כ"ו וז"ל) והמשי"ב (ס"ק) [אלא] דיש לעיין בדעת המשב"ב דבבב"ל (ס"ט ור"ה) כחל חלקל, אבל הסתכלות באדם שיש להסתכלות באשה, ובאדם שיש מותר לראות ולהסתכל והאיסור הוא רק כשמסתכל בדמותו, אבל באשה אסור בכל מין הסתכלות אפילו בלי להתבונן בדמותה ע"י"ש, ולאכארה נראה כסתיירה למה שפסק בס"י ע"ה כהמקילין ברא"י בעלמא דרך העברה, וכדי שלא יסתור ודברי צריך לחלק דס"ל דיש חילוק בין "ראיה" בעלמא דרך העברה דמותר לבין "הסתכלות" בלי התבוננות בדמותה דאסורה, ואם כנס דברינו עיניו של עיין הגדול איהו ראה שנקרא הסתכלות ואיהו נקרא רק ראה וצ"ל, אמנם אין להמקילין הג"ל חרוב פשוט שאם אדם מרגיש עצמו שצ"י ראי' לו יהי' לו חיו' הרהור ביבנה ש' בזה איסור מנור ע"י תורה אף בראיה של רגע וכמ"ש בפנים, ולכ מה שנכתבא שיש היתר להרהר פסיקין בראיה בעלמא, וזה דוקא באשה צניעה, אבל באשה פורצת שזרועותיה מגולות וכדי ליכא היתר כלל ואסור לכ"ע אף בראיה בעלמא דרך העברה כמ"ש הפמ"ג והמשב"ב (שם).

והיציא לו דיש שני אופנים דאסור לכ"ע על פי דין בכל מין ראייה, (א) כשיש חיו' חשוד הרהור, (ב) באשה שאינה הולכת בצניעות, ובעוה"ר כן הוא בדרך כלל בגוים שבזמננו.

ואף באופן שכתבנו דמקילין הלכה מותר בראיה בעלמא, אעפ"י יש להחמיר בזה וכמ"ש בפנים סעיף א' מלשון הרמב"ם, וכן כתבו הפוסקים כאן דעל דרך מוסר יש להחמיר בכל מין ראייה, וכן הוזהרו והורעשו ע"י כספתי"ק וספר מוסר ואכמיל, ובפרט דיש באמת דעות כפוסקים דס"ל דכל מין ראייה אסור על פי דינא כמ"ש לעיל בשם החיד"א, וכן העיר הגה"צ הדומ"ץ שליט"א בשבשי חמד (כללים מערכת ה') אות צ"ה ובפאת השפה סי' ה' וז"ל ובהא חבל פוסקים שנינו פשוט כ"כ דיש נפק"מ בין ראי' להסתכלות ע"י"ש, וביותר צריכין בני תורה ובחורי הישיבות האלה שחורבים להזהר בזה כמ"ש המשב"ב (שם) בשם הגמנות שמואל.

ונסיים בדברי א"א מבוטשטש (סי' ש"ז) שכתב בחז"ל, איסור הסתכלות אין הקב"ה בא בטרוניא עם ברייתו בזה, והקפידו רק במה שבידו לעצום עינו משם חזק, וכדעבא לפני ראייה אסורה יסתכל חזק לצד האחר או לעצום עינו לגמרי, ואם איננו עושה כן נאז והולאת הוא בדרך הסתכלות ע"י"ש.

(ה) כ"ז נתבאר בדברי הב"י (אבהע"ז סי' כ"א) והבית שמואל (ס"ב) ושאר אחרונים.

(ו) עבודה זרה (דף כ:).

(ז) כ"ז מתוך דברי הטור והב"י (סי' א') על דברי יורה דין כן תימא הר"ן קל כנשר דהוא כנדר ראות העין ע"י"ש. וכן מדברי הנגיד (ב"ב נ"ז) והרשב"ם (שם), ודובא להלכה בערוה"ש (אבהע"ז סי' כ"א סעיף א'), וע"י בחפץ חיים (כלל ו' באר מים חיים סק"ד) דחקקה על דין זה מהא דקיי"ל בכל איסור תורה דאפשר ואינו מכיון מותר (ע"י פסחים דף כ"ה) וכתב בחז"ל דיעינתו הרבה בזה, קרישא, וז"ל מערכת ה' אות צ"ה ובפאת השפה של אדם מחמתו צריך להחמיר יותר, דהגם שעתה חושב שלא ינאל חי בהתא זו, פן יתגבר יצרו עליו בעל כרחו ויבוא להתרה ע"י ע"י"ש.

(ט) גם זה נתבאר בדברי הגמ' הג"ל, וע"י בספר ישראל קדושים (להגיד"ר הארפענעס שליט"א - פ"ק ג')

הדאריך לבאר הגדרים מה נקרא יש לו דרכא אחרינא ואימתי נקרא לליכא דרכא אחרינא.

(י) ישראל קדושים (דף נ"ד).